

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, vtorek, četrtek in sobota, ter velja po pošti prejeman, ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 60 kr. — Za oznanila se plačuje od navadne četiristopne vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempej za 30 kr. — Dopisi naj se izvoje frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. šte. 220. O pravnih stvarih, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229.

Poziv.

Nagovarjani od mnogo strani, naj svojo utemeljeno narodno tiskarnico in lastništvo „Slov. Naroda“ prepustimo širjemu narodnemu društvu, odločili smo se tej želji ustreči.

Dozdaj se je že okolo 100 rodoljubov iz vseh slovenskih pokrajin zavezalo udeležiti se s kapitalom skupaj okolo 20.000 goldinarjev.

Ker pa ta kapital za tiskarno ne zadostuje in je treba, da se vložni kapital sploh pomnoži, da je potem mogoče celo podvzetje povečati, za laganje knjig, litografstvo, knjigotržstvo itd. s tiskarnico zvezati, še druge liste, n. pr. beletrističen, na noge spraviti; ker je na korist podvzetju samemu kakor tudi narodni stvari sploh, ako se posamezni vpljivni možje iz vse Slovenije zedinijo, štejejo si v čast, vse za napredek narodne stvari zanimljajooe se rodoljube brez razločka stanu pozivati k udeležbi.

Ena akcija velja 100 gld. Vplačevalo se bode po 25 gld. na enkrat v štirimesečnih obrokih, ako bode vsega podpisanega kapitala treba.

O tem, kakor tudi o vprašanjih, ali celo podvzetje v Mariboru ostane ali se preseli tiskarnica v Ljubljano, in o spremembi „Slovenskega Naroda“ v dnevnik, sklepali bodo akcijonarji sami.

Prosimo, da se vsak, kdor se želi udeleževati našega narodnega društva na akcije, oglasi pri naši firmi ali pri g. Rapoc-u posestniku v Mariboru.

V Mariboru, 31. oktobra 1871.

Fr. Skaza in drugi.

Naše stališče in udržištvo.

(Konec.)

Od mene zahtevate, ako sem poštenjak, da čini dokažem 1. „kteri zmed nas, ki se štejejo k konservativni stranki, nimajo častnih namenov? ker pišete, da imajo konservativci le zvečine (ne zvečema, kakor črtnik hoče) častne namene; 2. kedaj je konservativna stranka kaj storila, da bi narodu bilo na kvar? ker svarite narod pred to stranko.“

Je-li sem poštenjak ali ne, o tem soditi ni moja reč, nego drugih razumnikov, kateri v vsakem oziru poznajo mene, moje pisanje, moje

žrtve za narod, vse moje javno življenje in gibanje od 1849 leta do tega hipa.

Na navedeni dve točki že je preobilno odgovorjeno v teku tega sestavka, vendar površni ponov v jedru koristi pomnjenju.

Rekši: udržniki imajo zvečine častne kane, razumevam, ka se zvečine nanaša na kane;

toda izdelavanje o volitvah protu dru. Vošnjaku, dru. Dominkušu, dru. Srncu, našim najzmožnejšim in vrednim sposobnjakom ni se vsema časten kan;

zagovarjati z zrnom tudi tuške, zuno in saje v crkveni upravi a nikoli ne zinoti proti samovoljni cerkvene vlade ni sevsema časten kan;

vsak tudi umen napredek (vsaj besedo naprednjak) na smeh postavljati, razumevaj pred prostaki, indi je zastoj, ni se vsema časten kan;

kar je kupljen „Slovenski gospodar,“ ter po takem postal glasilo kouservativcem, nikoli ni se zglasil na odstranjenje nemčevanja v kn. vl. pisarnici, na odpravek žabjega šematizma, nemških okrožnic in razpisov, nikoli ni nagovarjal višega in nižega duhovništva na slovensko uradovanje, in ta opust ni se vsema časten kan;

ako dosle za našega znanja ni započetno pisal njen konservativec, da si je polna usta naložena nosil proti nemčurstvu, v svojem uredu listin in matic slovenski, čeravno pravico ima, ni se vsema časten kan;

konservativci više vrste dolžni bi bili dostojen zgled dajati nižemu duhovništvu zastran narodnega društvenega razgovora pri obedih o potrdi, pa navračali so ga le na nemščino, da je končno razgovor bil samo nemški, ni se vsema časten kan.

Take in podobne prikazni niso zvečine častnih kanov, a na veliki kvar, vsaj na prepad slovenskega naroda in narodnosti, zato kličemo: slovenski narod! varuj se teh skazljivecev.

Svarjate li Vi očitno s vso pravico slovensko ljudstvo pred meno in mojimi privrženci, ravno Vam polje; le toliko pristavljamo, ka so Vaših nazorov klanjavci prek tisoč let imeli v oblasti naš narod, a kam so ga po preteku toliko časa spravili? Na prag večnega brezdnja. Stoletno klanjanje še Vaše vrste modrijanom, in Slo-

venci postanejo le zgodovinski predmet. — Protestanstvo je moralo slovenski jezik in slovstvo prebuditi, ni li to skrajna gramota za nas katoliške razumnike in predstojnike? In ta zgodba proži največ povoda, ka ne hodimo sevsemu po konservativnem v pogubo narodnost in narod vodečem poti. *) Mi pa se dično ponašamo, ka smo po taborih in zdravim učenjem toliko opravili, ka že narod po večini dobiva čiste pojmove o svoji nalogi.

Na končno Vaše nemško geslo nimam kaj prigovarjati vede, ka duh veje kder hoče; šegavost je pre prirojena, le na Madjarskem je lastnina višega duhovništva in velikih sodcev, tako se konči pripoveda; pobožno npravje pa je jako odnosno, marsikteri svetoslinavec le znotraj po izbor magarec, lokavec, zvitnik nepoštenjak, iskrenik pa se ne potajuje. Po mojem mnenji more jedini pravičnik biti pobožen, brez pravičnosti je pobožno npravje neumnost in nemogočnost. Čudom, se čudim, ka v dotičnem „Odgovoru“ ni sledu kakemu posebno velikemu duhu a mnogo menje šegavosti. Naposled izjavljam, ka uboštvo v duhu, nedostatek šegavosti ni niti greh, niti prelom ali hudoba, a ukanljivost, ktera je učinjena v „Odgovoru“, šteje se med najprostejša hudodelstva, med največa magarstva spačene človeške naravi, in je gnjusna pregreha pred Bogom. R. B.

O delovanji kranjskega zbora v povzdigo ljudskega šolstva.

Iz Kranjskega [Izv. dop.]

Naloga kranjskemu zboru je bila letos med drugim tudi ta, da izdelata take šolske postave, na podlogi katerih se mora zboljšati zelo zapuščeno ljudsko šolstvo na Kranjskem. To so pričakovali vsi naši učitelji, šolski možje in vsi tisti rodoljubi, katerim je dobro narodno šolstvo prvi pogoj narodni izomiki in narodnemu blagostanju. Kranjski deželni zbor je v istini nekaj storil za naše ljudsko šolstvo, in sicer po prizadevanji šolskega prijatelja

*) Kremplj je prvi povod, ka je ljutomerska okolica toliko značajna v narodnem oziru, a bogue on ni bil Vaše bire narodnjak, kar priča njegova svobodomiselnost pisana „Dogodivščina“. Vsak pravi narodnjak mora biti naprednjak, a ta umen svobodomiselnik.

Listek.

Tržaška razstava.

IV.

(Svila. Razna obleka, obutev in razna pokrivala.)

Kupčijska zbornica je ob levi steni razstavila v dolgih vrstah ravno 50 izgledkov razne surove svile (mešičkov in predene svile). Med njimi se nahajajo raznovrstni domači pridelki kakor mnogi iz turških in grških krajev; nahajajo se pa tudi mnogi izgledki japonske, kitajske, in bengalske svile, s katero se tukajšna kupčija od leta do leta bolj peča.

Ker nevarna bolezen hudo tlači svilorejo raznih evropskih dežel, izkušale so razne vlade in društva odpraviti jo: V neki drugi sobani (št. VIII macchine edattrezzi ag.) je c. k. zavod za preiskovanja sviloprejk v Gorici razstavil razne svoje poprave. Mnogobrojna zbirka je kaj podučljiva,

samo škoda, da ji vodstvo ni priložilo primernega razjasnila. Domače in tuje seme se tam kaj natančno opazuje in nadejati se je, da bodo rečene preiskave imele primerne koristne nasledke za naše svilorejce; če ravno bolezn ne bodo odstranile, vsaj bodo pot pokazale, po katerem se bi znali varovati velike izgube, in kdaj in kako bi nadomestili domače seme z inostranskim. Zbirka kupčijske zbornice pa kaže od druge strani, da bodo evropski fabrikantje zmerom bolj segali po vzhodnoazijski svili. Kitajsko, Japonsko in Bengalsko so po podnebj in zemlji posebno ugodna sviloreji. To velja zlasti o Kitajskem, o katerem je Scherzer kot spremljalec fregatte „Novare“ pri njenem zemljeobhodu opazil, da bi pri obilnosti ljudi lahko desetkrat več svile pridelovalo in zadostovalo potrebi vse zemlje; vsi ljudje na zemlji je baje potrebujejo okolo 30 do 40 milijonov funtov. Evropa je sedaj pridelala komaj 7 do 8 milijonov funtov, za dobro polovico manj kot v navadnih srečnih letih.

Vidila sta se tudi pridelka od hrastoprejke (bombyx cynthia) in Yama-mai. Ta vse hvale vredna surcvina vendar nikdar ne bode po polnem nadomestovala prave svile (pridelka od bombyx mori); manjka jej ravno tistih lastnosti, ki pravi svili prednost dajejo pred bombažem, volno, predivom in konopljo: ličnost nepretrganega lakna (niti), primerno velika vlačnost in trdnost in neka posebna, ravno pravi židi lastna svetloba.

Znano je, da se svilni mešiček ne da opresti ali razmotati od koneca do kraja, ampak da ima zunaj kakor znotraj nekoliko kosmate žide, ki v poprejšnjih časih ni imela skoraj nobene vrednosti. Poleg omenjene zbirke goriškega zavoda je bila priprosta mašinica z visoko skladovnico mešičkov, s katero se brez vsega truda lahko prav hitro oskube zvrhnjo kosmato svilo. Lepa dolga svila v razstavi kakor v trgovini znana pod imenom surova svila — greggia, soie grége — se da lepo spresti, ki je v kupčiji kakor v razstavi znana z imenom

J. dr. Bleiweissa, kateremu bodi v tej zadevi čast in hvala! Kranjski deželni zbor je namreč sklenil postaviti, po kateri dobode vsako leto normalni šolski zaklad, ki je namenjen v podporo ljudskih šol, od zapuščin (po 1% od vsake dedšine, ki znaša najmanj 300 gld.) okolo 20.000 gld. Ako cesar to postaviti potrdi, cesar ne dvomimo, obrnil se bode ves omenjeni znesek za šolske namene, kar bode gotovo šolski napredek pospeševalo.

Druga postava, ki bode imela le začasno veljavo, določuje, da bodo vsi učitelji na Kranjskem svojo plačo dobivali v denarji, in sicer v mesečnih obrokih pri c. kr. davkarjih. Odmenjeno pa je ljudskim učiteljem v Ljubljani najmanj 600 gold. in po drugih občinah najmanj 500 gld. na leto. Ta postava naj bi veljala samo do prihodnjega zborovanja kranjskega deželnega zbora, do kterega časa naj kranjski deželni odbor v porazumljenji s strokovnjaki (učitelji [?]) in z duhovščino izdelata načrt pravih šolskih postav, ki bodo zadostovale tirjatvam sedanjega časa.

Kdor ni izveden v naših domačih šolskih zadevah in sedanjih postavah, kdor ne pozna šolstva po drugih deželah; mislil bode, da je kranjski deželni zbor šolsko vprašanje do pičice rešil, da je izdelal dovolj in dosti dobrih šolskih postav, da bode torej naše šolstvo v vsakem obziru napredovati moglo.

Toda kdor dobro pozna naše šolske razmere in one drugih dežel, obžaluje jako, da kranjski deželni zbor gledé šolstva ni storil svoje dolžnosti. Hvaležno se sicer priznava, da bodedo dobili vsaj dve nekoliko dobri šolski postavi, sprevidi se tudi, da ni bilo preobilo časa zborovanju odmerjeno, in da so bili nekteri (toda malo) poslanci najboljše volje, šolsko vprašanje v vseh točkah ugodno rešiti; vendar ne moremo si kaj, da ne bi povedali, koliko more sklenena postava o učiteljskih plačah koristiti, in koliko važnih šolskih zadev naš zbor ni vzel v pretres — v veliko škodo šolstva.

Dobra stran postave o učiteljski plači je ta, da bodo morda nekterim ljublj. učiteljem plače na 600 poboljšali (?), in da dobodo 400 gld. tisti učitelji na kmetih, kterih plača je bila dosedaj niže od 400 gld. odmenjena. Nadalje je to dobro pri tej postavi, da neha bira, i da učitelj bode v denarji prejemal svoj zaslužek pri davkarjih.

Slaba stran te postave je ta, da bode en del učiteljevih dohodkov znašala šolnina, katero mora župan pobirati in odšteti davkariji. Pričakovalo se je od našega zbora, da bode odpravil šolnino, enako štajerskemu, koroškemu in dolenj-avstrijskemu dež. zboru; kajti znano je, da je ravno šolnina ljudem pristudila najboljše šole. Ljudje rajše otrok v šolo ne pošiljajo, da jim ni treba teh krajcarjev odrajtovati.

Tudi župani ne marajo pobirati šolnine, rajši se odpovedo županstvu in temu poslu, s kterim se ljudstvu zamerijo, nego s tem se vkvarjati. Z veseljem smo toraj brali v „Slov. Nar.“ vest, da so tudi slovenski poslanci v štajerskem zboru pripomogli v to, da se je šolnina odstranila.

V omenjeni šolski postavi kranjskega dež. zbora ni žalibog nobenega določila, koliko šolnine naj otrok plačuje, in sicer kteri otroci, šolo obiskujoči, ali tisti, ktere postava veže v šolo hoditi? Dosedanje šolske postavne ne govore nič določnega o šolnini; kako se bode tedaj sedaj ravnalo? Kje bode na dalje dobival učitelj tisti del svoje plače, kteri spada na šolnino, ako mu poslednje župan iztirjati ne bode mogel ali ne hotel?

Druga pomanjkljivost nove postave je ta, da ne omenja podučiteljev. Koliko plače naj imajo podučitelji na Kranjskem, kterih je okolo 40, tega ta postava ne pove. Ali naj imajo še za naprej od 100—150 gld. na leto? Ravno tako ne jemlje postava ozir na učiteljice na Kranjskem.

Na dalje je opomniti, da postava ta bode zboljšala plače le tistim učiteljem, ki še nimajo 400 gld. Takih bo morda od 120—150; ostalim učiteljem in podučiteljem, kterih bode še polovica, to gotovo vseč ne more biti. Pomisliti pa je, da 400 gld. naši učitelji ne bodo dobivali kot učitelji za šolska opravila, ampak za ta denar bodo morali biti še dalje mežnarji in organisti. Tako svobodomiselnost (?) in na korist (!) je sklenil naš deželni zbor, ki pravi v nekem paragrafu omenjene postavne, da učitelj naj izvršuje še dalje vse dosedanje svoje dolžnosti (toraj mežnarstvo itd.)

Z omenjeno postavo o učiteljskih plačah morejo po tem takem kranjski učitelji samo nekoliko zadovoljni biti; kajti nekterim postava ni nič zboljšala njih slabo materialne stanje, a drugim samo malo.

Kranjski deželni zbor je učiteljem tedaj samo nekoliko vrgel, češ, da bodo molčali in ne sprošnjami poslance nadlegovali. Naši poslanci za obravnavo šolskih (!) zadev res nimajo časa!! Že leta 1869. je vlada predložila našemu zboru dva važna predloga šolskih postav, namreč a) zastran napravljanja, vzdrževanja in obiskovanja ljudskih šol in b) zastran pravnih razmer ljudskih učiteljev; a niti toisto leto, niti lani in niti letos ni naš zbor dognal važnih teh postav, ktere že imajo skoraj vse dežele na Avstrijskem. Zavoljo tega naše šolstvo v teh poslednjih treh letih napredovati ni moglo; kajti za Kranjsko niso veljavne niti stare niti nove šolske postavne, ktere poslednje bi bil moral deželni zbor naš izdelati.

Vseh postavah je namreč toliko važnih določeb, da naše šolstvo nikakor napredovati ne more, dokler te nimajo zakonske veljave. Da ne bi bil imel naš zbor dovolj časa za izvršitev omenjenih postav, to ne more biti popolnoma resnica. Leta 1869. in letos je trajalo zborovanje po mesec dni; v tolikem času se gotovo more rešiti tako važna reč, kakor so šolske postavne, od kterih je odvisno celo izobraževanje naroda.

Da se šolske zadeve pri nas tako na dolgo vlečejo, da se za pravo povzdigo šolstva in učiteljstvo noče nič zgoditi; uzrok temu je treba drugod iskati.

Kakor se ljudstvo na Kranjskem, bodi si omi-

kani ali neomikani del, za šolstvo, zlasti za ljudsko šolstvo premalo zanimiva; tako so tudi poslanci naši za šolstvo premrzli in nečejo spoznati koristi, životne nujnosti dobrih šol za zboljšanje duševnega in materialnega stanja našega ljudstva. To je ena ovira, da se je v našem zboru tako malo storilo za šolsko stvar.

Največji in prvi uzrok malomarnosti za povzdigo šolstva je pa konservativna stranka v našem zboru, kteri na čelu so duhovni poslanci.

Iz gotovega vira smo izvedeli, da ta stranka, kteri po svojem delovanju to ime zasluži, je ovirala leta 1869. in letos, da nismo dobili nikakoršnih novih šolskih postav iz našega zbora. „Iz njihovih del jih boste spoznali“, in spoznali smo jih kot neprijatelje napredka, šolstva in ljudske sreče. Kajti gotova resnica je: Kdor ne privošču narodu dobrih šol na podlagi dobrih postav, ta mu ne želi, da bi se učil potrebnih znanosti, s kterimi bi mogel lože in srečnejše živeti, in se tako okrepati duševno in materialno, da bi se mogel vspešno v bran postaviti protivnikom, ki ga obdajajo od vseh strani, grozeči mu z narodno smrtjo.

Domače in slovanske novosti.

— Ker že ves svet „razstavlja“ tudi Ljubljana neče zastati. Pripravlja se zdaj za obrtnijske in zemljedelske proizvode razstava v Ljubljani za teto 1873. Ministerstvo je deželno vlado kranjsko pozvalo predložiti ude za razstavno komisijo.

— V novem organizmu kranjskih davkarskih uradov so po imenovanju fin. min. postali davkarji prvega reda: Jožef Taboure in Anton Lenartschitsch; davkarji drugega reda: Jožef Payer, Jožef Podrekar, Jancz Elsner, Jancz Schmalz, Pavel Guldenprein, Matevž Furlan, Jož. Kratochwill, Matija Piuk, Jož. Supančič, Fr. Sedlak, Kašp. Peterlin, Friderik vitez Födransperg, Adolf Pfefferer in Jož. Bauer, vsi definitivno, potem provizorično Fr. Skofic; dalje so postali davkarji tretjega reda: St. Wruss, Jan. Klemenčič, Rud. Weit, Ign. Rose, Vil. Nitsch, Jož. Potokar, Ed. Hayne, Jan Skola, Jan. Schubiz, Ign. Zierer, Ferd. Fischer, Ant. Papesch in Jož. Rotter, vsi definitivno, Jern. Miklaučič provizorično. Za davkarska kontrolorja prvega reda sta definitivno imenovana: Ant. Piskar in Jan. Benedikt.

— Ves narod hrvatski, vse novinarstvo, celo nemško in magjarsko, kliče: milost, milost za zapeljane ustajnike v granici. A med tem povedajo novine, da jih je v Rakovici že sedem ustreljenih in „Obzor“ izveda, da je 18. t. m. preko Karlova prišel krvnik (rabelj), da bode vešala vzdignil. — Naj bi generali a la Mollinary in drugi magjarski mogotci mislili, da kri rodi kri.

— Minister uka Jireček je nam zopet eno malo uslugo s tem storil, da je iz slovenskega Novega mesta odpravil nemškega profesorja Meingasta, in iz Ptuja nemškega profesorja

trama ali ergazin. — Ona kosmata svila pa sedaj ne gre nikakor v izgubo; ravno tako se porabijo vsi mešički, ki jih svilorejci za seme pripravijo. Ti se ne dajo opresti, ker metulji prejedo vsako nit. Vsi ti izmečki in ostanke se sedaj razčesajo v posebnih fabrikah in spredejo v posebno svilo, ki se zove kosmata (nasproti gladki) (soie-floret, fantasie chappe.) V. ž. Ritter iz Gorice je v salonu za obrtnijske izdelke postavil velik kasten, v kterem se vidijo razne vrste kosmate svile. Kdor bi v zbirki kupčijske zbornice ali v oddelku VIII. ostanke ogledoval, ali celo v Strašičih pri Gorici hodil po velikem hramu, kjer se taki ostanke v visokih kadih močijo in godijo — in prečudno neprijeten smrad izpuhajo, bi se čudil lepemu izdelku. Mala zbirka je kaj okusno napravljena in obsega kosmato svilo raznih naravnih barv kakor tudi različno barvano, predeno in nepredeno. Dotične mašine so zadnji desetletji tako zboljšali, da se na prvi pogled komaj loči predena

kosmata svila od prave gladke — dolgo — nitaste. Rabijo jo mnogo pri izdelovanju svilenih trakov in pasecev pa razne svilnine nizke vrste. V salonec za obrtnijske izdelke je v drugi vrsti tudi nekoliko šalov, ki so izdelani iz naskubljene svile. Tudi Haas je razstavil veliko tkanine, po večjem narejene iz kosmate svile.

Svila in volna, bombaž in predivo so tiste prevažne surovine, s kterimi se človek oblači in pokriva, če se ni ravno med Germovniki južne Afrike ali pa med Eskimi ob severnem tečaju narodil. V Trstu, kot v velikem trgovskem stočiči raznih narodov, bi na razstavi pričakoval mnogobrojne zbirke narodnih noš — narodnih oblek. Pa zastoj iščeš enakih izgledkov v velikem obrtnijskem salonu, samo med fotografijami je nekoliko izgledkov, ki bi jih po njihovi podobi lahko prištevali rečeni vrsti. Vendar tudi svetlopisi nima na naši razstavi niti tega pomena niti tega namena. Ta pogrešek prav lahko prezremo, kajti po

mojih mislih nima narodne noše nobene posebne narodne vrednosti. Kot so v največo sroču dotičnih narodov izginile posebne stanovske noše, tako se bodo v malo, malo rodili tudi izgubile posebne narodne obleke; — in ta izguba ne bo najmanj pomenljivo znamenje duševnega in gmotnega napredka dotičnega roda.

V razstavi se prav za prav nahaja samo ena narodna obleka — lepo ozaljšana črnogorska od vrata do stopal. Stekana je iz volne nekoliko tudi iz svile; po znani šegi so razni deli obleke prešiti in zlasti obšiti s silo širokimi, semtertje tudi z ozkimi pasei. Pa kaj bi celo leseno postavo na lesenem kolu dalje popisoval, ker se po naših glavnih tržiščih zlasti pa ob ladijestaji nahaja na kupe živih podob, ki nam razno nošo narodov ob vzhodnem sredozemskem morji pred oči postavljajo. Kogar koli bi enake narodopisne studije nikale, naj le pride sem; v našem mestu bode skorej na vsakem oglu naletel na kupe primerne gradiva. (Dalje prih.)

Kröll. Žalibog pa, da ju ni vrgel v Linc, Innsbruck ali Salzburg, kamor kot Nemca spadata, temuž v Celovec, kjer tudi Nemci Slovence moré.

— V Zagrebu se je to zimo zopet zbralo več mladih literatov in razumnikov, ki bodo imeli poučna in zabavna berila v narodnem jeziku za gospe in gospodičine. Počeli so 20. okt. Pisatelj Ivan Zahar je čital o pesniku Stanku Vrazu.

— Praška univerza je imela zadnje leto 1709 slušateljev. Med temi je bilo 1085 Čehov, 593 Nemcev, 13 Jugoslovanov (3 Slovenci) in ostali se razdeljujejo na različne narode. In avstrijskim Prusom je Praška univerza nemška!

— G. I. Ivančič, notar v Kanalu, je dobil drugo notarsko mesto v Tominu.

Dopisi.

Iz Vojnika. 18. oktobra. [Izv. dop.] Zadnji petek je imel naš g. župan v Celji opravke in pride tudi v uradnijo mestne hranilnice, da bi nekoliko obresti za občino prijel. Kadar so tam njegove hranilnične bukvice na vrsto prišle, vpraša gospod dr. Langer, „was will der Uratarič Kapital beheben?“ Med čakajočimi ljudmi stoječ, nemško ogovorjen iz uljudnosti tudi nemško odgovori vprašani: „ich bitte blos die Zinsen.“ Na to zaupije gospod doktor razkačeno: „vi govorite slovensko, vi nemško ne razumite.“ Misleč kaj da je to, reče s časoma Uratarič proti gosp. Kreutzbergerju, da je vendar surovost od gospoda doktorja, da človeka za tako čisto brezumnega drži. V tem so se Uratariču obresti odrajtale in gospod doktor še bolj razkačeno zaupije: „vi imate vaše obresti, pojdite vun!“ Je li to „deutsche Kultur und Intelligenz,“ gospod doktor?

Zapomnite si Slovenci, da v Celji v tistih uradnijah, kjer gospod doktor Langer uraduje, se vse nemško piše, zato, ker slovenski ne znajo, govoriti pa Slovence sme le slovensko tudi na nemško vprašanje. Dobro. S časom pridemo tudi do slov. pisanja in do srečnega časa, ko nam nemškutar Langer ne bode hotel denarja dati brez slovenske kvitenge.

Iz Kozlega. 22. oktobra. [Izv. dop.] Obč. uradu sv. Kristofa in drugemu svetu znanjam, da je občinski urad Izklosterski, (Gairach) tudi občinskemu uradu št. Jurskemu dva slovensko pisana dopisa zastran pristojnosti dveh oseb, stem nazaj poslal, da bi se nemška prestava tega dopisa napravila, češ ker v tistem kraju nihče slovenski ne razume. To nesramno, iz gol hudobije izvirajoče razodetje lastne dušne siromašnosti je podpisal županov namestnik in obč. svetovalec znani rogovilež in kričač pri volitvah Karl Grad. — Obč. urad je ta dva odpisa naravnost okrajnemu glavarstvu Celjskemu, seveda s slovenskim poročilom stem predložil, da taisto revnemu obč. uradu Izklosterskemu zapove, da ta dopisa brž ko brž reši. In zares je ljubeznjivi naš Schönwetter kakor tudi nerad in težko, Šent Jurskemu obč. uradu ustregel, in vsled njegovega povelja se je Karl Grad hipoma slovenski naučil. Morebiti, da na taki način tudi Martini-ta slovenski naučite. Le udati se ne tacim rogovilstvom.

Iz Haloze. 20. okt. [Izv. dop.] Haložan je zopet na nekaj naletel. Nemškutarški volilni odbor v Ptujci je pisal v svoji besedi 23. avgusta 1871. „Nikarte voliti plemenitnikov“ in glejte čudo! nekateri Ptujčani so plemenitniku gospodu Kaiserferdu 7. sept. glasove dajali. To so bili gotovo pomagači gospoda Rodoška. Kaj pa so s tem pokazali? To le, da ne verjamejo ne Rodošku in ne vsem v oni besedi podpisanim gospodom, in če so podpisani gospodje morebiti sami za gosp. Kaiserferda glasovali, so po tem takem svetu povedali, da samim sebi ne verujejo.

Iz ptujškega mesta hodi, gospod Končnik*) v Haloze gospode učitelje inšpicirat. Ta gospod

* Ta človek se je nekaj za Slovence vedel. Iz skrbi za svoj kruh zdaj šepa in repi za nemškutarji.

traktira gg. učitelje razen s svojo nemško „Thierschutztafel“ za slovenske šole še z naslovom „Pfaffenknechte“. To stori imenovani gospod gotovo za tegadelj, ker nekteri gg. učitelji ob nedeljah in praznikih in pri pogrebih v cerkvi še orgljajo, kar njim nekaj krajcarjev vrže, katerih so potrebni, ker nimajo še takšnega plačila kakor gospod inšpektor. Naj jim gospod K. — duševna reva — preskrbi bolj plačo, potem jim ne bode treba. Naj pa tudi ne pozabi gospod Končnik, da nema uzroka zavoljo orgljanja gg. učitelje „Pfaffenknechte“ imenovati, zakaj duhovni za sebe menda orgljanja ne potrebujejo, oni lahko svojo službo brez orgelj opravljajo. Ali se ni po cerkvah božja služba opravljala, ko še od orgel sluha ne duha ni bilo? Govorjenje g. Končnika je torej neopravičeno in izvira iz narodne in neznačajne protivnosti.

Dobro bode, ako g. Končnik kadar v Haloze inšpicirat pride, nekaj petakov ali desetakov od svojega „Gehalta“ gospodom učiteljem podari, da njim ne bo treba, si pri svojem pičlem plačilu še z orgljanjem krajcarjev služiti. To bo najboljša agitacija.

Iz Zagreba. 22. okt. [Izv. dop.] Na kak način se je ustaja v Rakovici prav za prav zatrla, to še denes ne vemo. Iz službenih novin se da toliko povzeti, da so se ustajniki baje dvakrat z vojsko bili, enkrat pa z Močiljani, kateri niso hteli k njim pristopiti; in v tej praski z Močiljani so baje kolovodje pali. Drugi pa spet drugač pripovedujejo. Čuič, bivši povelnik „narodne vojske“ je utekel. Na njegovo glavo je postavljena taglija 1000 goldinarjev. Naš posadni regiment „Kuševič“ se še tudi ni vrnil nazaj v Zagreb.

Starčevićjanci so denes v nesreči. Nepristojno in nevihtsko bi bilo, če bi tudi še denes, ko so za roke in noge oklenjeni, proti njim kot našim nasprotnikom, o političnih in socijalnih nazorih polemizirali. Denes jih samo še obžalovati moremo — Bodimo objektivni, ter potegnimo paralelo med njimi in narodnjaki.

Starčevićjanci hočejo samostalno in neodvisno hrvatsko državo. Narodnjaki tudi. Starčevićjanci nečejo s svojo samostalno in neodvisno hrvatsko državo v nobeni zvezi stati, niti posebe z Ogersko; niti sploh z deželami habsburške monarhije, da! oni celo dinastijo iz habsburškega doma ne pripoznavajo. Narodnjaki hočejo pak Hrvatsko (scilicet trojedno kraljevino, če mogoče še pomnoženo s Slovenijo in Istro v eno skupino) kot državno enoto v okvir federativne habsburške monarhije postavljeno imeti. Starčevićjanci niso tedaj ne za duvalizem, ne za federalizem, ne za kakšno takšno drugo obliko habsburške monarhije, ampak za popolno izluščenje Hrvatskega iz črno-žoltih ograj našega cesarstva. — Starčevićjanci hočejo neko „veliko“ Hrvatsko državo. V hrvatizmu hočejo potopiti trojedno kraljevino, Slovenijo, in če mogoče tudi še Srbijo, in bog si ga ve, kaj še vse. Ta njih velikohrvatska država je samo v njih fantaziji mogoča, ter bi nasprot Slovincem in Srbom isto tako nasilna bila, kakor je nasilna sedanja nemška in magjarska nadvlada. Narodnjaki nečejo v obseg hrvatske države drugih dežel potegniti razen onih, v katerih Hrvati stanujejo, s Slovenci in Srbi pa bratinsko zvezo storiti, in sicer pod žezlom dinastije slavnega habsburškega doma. Starčevićjanci hočejo svoja nakana katerim koli načinom, katerim koli sredstvom, celo revolucijo doseči. Narodnjaki postavili so se pa na postavna tla, ter hočejo to, za čim težijo postavnim potem doseči. Starčevićjanci so do sedaj v prvi liniji vojevali proti Avstriji, narodnjaki pa proti magjarsagu. Delo je bilo tedaj med nju dva tako rekoč razdeljeno, kajti i Avstrija i Magjari so protivniki samostalne in neodvisne hrvatske države. Starčevićjanci so do sedaj narodnjake za Avstrijce, za orodja Dunajske kamarile imeli, in sicer zavolj tega, ker je njih politična borba bolj proti Magjarom, kakor proti Avstrijem obrnena bila. Nasprotno so pa narodnjaki Starčevićjance za ma-

gjaronske hlapce psovali, ker je njih politična borba samo proti Avstrijem obrnena bila, in z magjaroni v zvezi tudi proti njim samim divjala.

V Starčevićjanskem taboru stoji precejšen del hrvaške mladeži, ter je je čem dalje več k njim pristopljevalo, nadalje vsi politični prenapetneži in vročekrvci, katerim se zde narodnjaki vse prekrotki, premlačni, prepočasni in predolgočasni, pa tudi drugi razni vetrogonci, pustolovci socialisti in komunisti so se zbrali pod Starčevićovo zastavo. Za narodnjaci pa stoji vsa solidna masa naroda in sploh vsi zmernejši in zrelejši politični elementi. Kdor Starčevićjancem ne bi priznaval odvažnosti, delavnosti, nesebičnosti in požrtvovalnosti, da bi jim glede teh lastnosti veliko krivico delal. Se ve, da so bile poleg teh vse hvale vrednih lastnosti, tudi lastnosti manje bire v njih zastopane, pa — da se nam naš današnji dopis ne otrpkoči proti njim, ne ogledajmo se na te. Današnja njih nezgoda jih bo streznila, in to bo v njih in cele dežele prid. Opustili bodo svojo prenapetost, stopili iz „flegeljahr-ov“ v moževnost, videli da denes s karbonarskimi zarotami ne gre, ter v drugikat ne več z „ludo“ glavo o zid butnili. Narodni stranki gre zasluga, da je neutrudljivim večletnim delovanjem, zlasti na publicističnem polju narod za postavno opozicijo odgojila.

Denes zapustil nas je profesor Erjavce, ter se podal na svoje novo mesto v Gorico. Teško smo se ločili: on od nas in mi od njega. S tem še en zadnji srčen „z bogom!“ za njim kličemo. Enajst let je bil in delal pri nas, vsem mil vsem drag. Matica slovenska in družba sv. Mohora izgubili ste v njem svojega marljivega mandatarja za Zagreb. Kakor bo on vsem nam nepozabljiv, ravno tako se nadejamo, da bo Zagreb tudi za njega predmet milih spominov. List za listom pada iz kitice tukajšnjih Slovencev, in skoro bo Vaš dopisnik tukaj osamljen stal, kakor zadnji panj v posečenem gozdu. — Od kar so se slovenski profesorji iz ovozemnih učilišč začeli zopet nazaj v svojo ožešo domovino preseljevati — izgubili smo v malih letih Trdino, Mačuna, Tuška, Erjavca, Žaklja in Žepiča — smo zavolj sposobnih učiteljev v velikej zadregi.

Politični razgled.

Ministerska kriza še zdaj ni popolnem dokončana. Zamolkel srd hrumi zaradi tega iz Češkega, kjer mirno pa odločno čakajo, kaj bode krona storila, ali pojde po potu poravnanja dalje, ali pa se bode dala oplašiti od sovražnikov pomirjenja. — Poroča se, da so nasprotne stranke v ministerstvu, na eni strani Hoheuwart, na drugi Beust-Andraši, sklenili nekov kompromis, vsled kterega bode odgovor ne česko adresu nekoliko premenjen, in ostanejo vsi ministri na svojem mestu. — Vse kaže, da ta teden ni veliko manjkalo, da bi bil Hohenwart padel in bi bila vlada zopet ljudem v roke prišla, kateri so Avstrijo do roba brezdna pripravili. Čehi niso zamudili ta teden odločno povedati, da se morajo Slovani od Avstrije obrniti, ako se zopet njiš upanje prekani.

Za vso jugoslovansko politiko prevažna novica, da se je srbski knez Milan spremljen od prvega regenta podal v Livadijo k ruskemu carju na poklon, in da Srbi vsled tega koraka vidijo začetek nove, slovanske politike — potrjuje se. Knez je prišel v Galač, kjer ga je pozdravil rumenski minister.

V Gradcu so se bili zadnje nedeljo zbrali Prusaki iz Štajerskega in Kranjskega, ter sklenili, da morajo Nemci ostati v skupni zvezi, da morajo Nemci upirati se vladi s pasivnim uporom. Na koncu se ni pozabilo to kar je glavno, namreč migniti v Prusijo naj pomagata. Zahvalo so izrekli neavstrijskim Nemcem za moralčno pomoč in izkazovane simpatije.

Na Francoskem stopijo zdaj novovoljena municipalna svetovalstva skupaj. Ker so volitve za ta okrajna zastopstva izpadla po neizmerni večini v demokratičnem zmislu, pričakuje se od

